

Důkazní síla soukromé listiny

Popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení vlastní směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (pravosti podpisu žalovaného na směnce) na žalobci, který směnku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3478/2007, ze dne 21.12.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně I. G. a. s., zastoupené JUDr. J. N., advokátkou proti žalované F. spol. s r. o., zastoupené JUDr. M. F., advokátem námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 22 Cm 14/2004, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. března 2007, č. j. 4 Cmo 478/2006 - 100, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. března 2007, č. j. 4 Cmo 478/2006-100, a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 14. června 2006, č. j. 22 Cm 14/2004-69, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 14. června 2006, č. j. 22 Cm 14/2004-69, ponechal v platnosti směnečný platební rozkaz ze dne 30. dubna 2004, č. j. 22 Sm 32/2004-8, jímž uložil žalované zaplatit žalobkyni částku 500.000,- Kč s 6% úrokem od 1. ledna 2004 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 1.666,60 Kč a náklady řízení.

Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že žalované se „nepodařilo obhájit“ námitku, podle které nebyla směnka, jejíž zaplacení se žalobkyně v dané věci domáhá (dále jen „sporná směnka“) podepsána „nikým za společnost F. spol. s r. o.“, když v řízení provedenými důkazy (zejména znaleckým posudkem z oboru písmoznalectví - ruční písmo, podle jehož závěrů nelze rozhodnout zda je podpis Ing. P. Š., jednatele žalované společnosti, na sporné směnce padělkem vyhotoveným bez snahy napodobit pravý podpis anebo zda jde o pravý podpis, který jmenovaný záměrně zkomolil, aby později mohl jeho pravost popřít) nebylo jednoznačně prokázáno, že podpis umístěný na sporné směnce nepatří jednatele žalované Ing. P. Š.. Vzhledem k abstraktnosti směnečných závazků a zásadě směnečné přísnosti přitom bylo na žalovaném směnečném dlužníku, aby v řízení prokázal, že směnku za výstavce nepodepsal; v opačném případě se totiž „má za to, že je výstavcem směnky vlastní a je zavázán stejně jako příjemce cizí směnky“.

Odvolací soud v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný.

Odvolací soud považoval pro rozhodnutí ve věci za stěžejní otázku, kterého z účastníků řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu tíží důkazní břemeno k námitce, že podpis výstavce na směnce není podpisem jednatele žalované. Podle odvolacího soudu sice obecně platí, že důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky a že směnka není veřejnou, ale soukromou listinou, otázku důkazního břemene k pravosti směnky je však třeba posuzovat s ohledem na „speciální procesní úpravu směnečného řízení“ obsaženou v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“). Z ní podle přesvědčení odvolacího soudu plyne, že předloží-li žalobce v prvopisu směnku, o jejíž pravosti není důvodu pochybovat

(jinými slovy formálně platnou směnku) a vydá-li soud na jeho návrh směnečný platební rozkaz, unesl žalobce „tímto způsobem“ důkazní břemeno, které jej v řízení o vydání směnečného platebního rozkazu tíží. Je pak na žalovaném, aby proti směnečnému platebnímu rozkazu vznesl námitky a svá tvrzení v nich obsažená také prokázal. Závěr (z něhož bez bližšího odůvodnění vycházel též soud prvního stupně), že důkazní břemeno ohledně námitky zpochybňující pravost podpisu žalované na směnce tíží žalovanou, proto odvolací soud shledal správným.

Považuje jinak skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně za správná, odvolací soud ve shodě s ním uzavřel, že žalovaná v projednávané věci neprokázala, že podpis na směnce není jejím pravým podpisem.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, odkazujíc co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a namítajíc, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [tj. uplatňujíc dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.].

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí dovolatelka přisuzuje řešení otázky, koho tíží důkazní břemeno k pravosti soukromé listiny, je-li touto listinou směnka a s tím související otázky, zda je v platném právu České republiky zakotvena presumpce pravosti směnek.

Podle dovolatelky zákonná úprava směnečného a šekového platebního rozkazu zakotvená v ustanovení § 175 o. s. ř. neobsahuje žádná speciální ustanovení ohledně povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní a je tudíž nutné vycházet z obecné úpravy těchto procesních institutů. Odkazujíc na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozhodnutích ze dne 29. června 2006, sp. zn. 33 Odo 988/2004, ze dne 17. dubna 1996, sp. zn. 3 Cdon 1031/96 a ze dne 9. října 2000, sp. zn. 22 Cdo 617/99, dovolatelka usuzuje, že i v případě pravosti podpisu na směnce, jakožto soukromé listině, nese důkazní břemeno ten, kdo z existence takové listiny hodlá pro sebe dovozovat příznivé právní důsledky v podobě nároku na zaplacení směnečného peníze a dalších zákonných nároků z ní plynoucích. Namítala-li proto žalovaná „při první příležitosti k procesnímu úkonu“, že spornou směnku nepodepsala (tedy, že jde o směnku nepravou, falešnou), bylo na žalobkyni, aby prokázala své žalobní tvrzení, podle kterého tuto směnku vystavila právě žalovaná. Opačný postup, který by v tomto směru činil rozdíl mezi směnkami a ostatními soukromými listinami, by vedl k porušení principu rovnosti účastníků před zákonem, když osoby namítající v soudním řízení nepravost jiné soukromé listiny než směnky, by důkazní břemeno ohledně své námitky nenesly a měly tak procesně výhodnější postavení než osoby zpochybňující pravost směnky.

Naplnění dovolacího důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. spatřuje dovolatelka v porušení pravidel „procesního“ dokazování, namítajíc, že závěry podaného znaleckého posudku vyznívají větší měrou pro žalovanou, když vylučují, že by podpis na sporné směnce byl pravým spontánním podpisem Ing. P.Š.. Dovolatelka dále soudům nižších stupňů vytýká, že při posouzení otázky pravosti podpisu žalované vycházely z důkazů sporných (jejichž věrohodnost současně zpochybňuje), zatímco žalovanou navrhované důkazy buď vůbec nepřipustily nebo z nich neučinily žádná skutková zjištění pro jejich nadbytečnost a nepřihlédly ani ke skutečnosti, že žalovaná žádný hmotněprávní důvod k vystavení sporné směnky neměla.

Proto dovolatelka požaduje, aby dovolací soud napadený rozsudek soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro posouzení otázky důkazního břemene ohledně pravosti podpisu žalovaného na směnce v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, dovolacím soudem dosud neřešené.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 120 o. s. ř. jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede (odst. 1). Neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny (odst. 3 věta druhá).

Podle ustanovení § 175 o. s. ř. předloží-li žalobce v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva, vydá na jeho návrh soud směnečný (šekový) platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do tří dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Směnečný (šekový) platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného. Nelze-li návrhu na vydání platebního rozkazu vyhovět, nařídí soud jednání (odst. 1). Podá-li žalovaný včas námitky, nařídí soud k jejich projednání jednání; k námitkám později vzneseným však již nelze přihlížet. V rozsudku soud vysloví, zda směnečný (šekový) platební rozkaz ponechává v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu (odst. 4).

Závěru odvolacího soudu lze v obecné rovině přisvědčit potud, že důkazní břemeno ohledně určitých skutečností zatěžuje toho účastníka řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky.

Právní teorie (srov. např. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 571) i soudní praxe (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2002, pod číslem 86) přitom důkazním břemenem rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1 větou první o. s. ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá.

Okruh rozhodujících skutečností, které musí účastník v řízení tvrdit a prokázat, jakož i rozložení důkazního břemene (tj. nositele důkazního břemene ohledně jednotlivých rozhodných skutečností) je pak určován hypotézou hmotněprávní normy, která upravuje sporný právní poměr účastníků (srov. shodně v právní teorii výše označené dílo, str. 569, v soudní praxi rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 23 Odo 1722/2006, jenž je veřejnosti k dispozici na internetových stránkách Nejvyššího soudu).

Správným Nejvyšší soud shledává také závěr odvolacího soudu, že směnka je listinou soukromou, nikoli veřejnou (srov. v tomto směru ustanovení § 134 o. s. ř., podle kterého jsou veřejnými listinami listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy za veřejné prohlášeny, což směnka zjevně není).

Otázkou důkazní síly soukromé listiny (bez přímé vazby na směnku) se přitom Nejvyšší soud již ve své rozhodovací činnosti zabýval. V rozsudku ze dne 10. října 2000, sp. zn. 22 Cdo 2670/98 (uveřejněném v časopise Soudní rozhledy číslo 1, ročník 2001, str. 5), vysvětlil, že u soukromých listin je třeba rozeznávat jejich pravost (tedy skutečnost, že soukromá listina pochází od toho, kdo je v ní uveden jako vystavitel), a správnost (pravdivost). Popření pravosti listiny není pouhým popíráním

(jako je tomu v případě popírání její pravdivosti), ale zahrnuje v sobě implicitně tvrzení, že údajný vystavitel listinu nepodepsal ani nevystavil. Takové popření je proto dostatečně relevantní k tomu, aby pravost listiny musela být dokazována; břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně pravosti listiny je na tom účastníkovi, který ze skutečností v listině uvedených vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky. K uvedeným závěrům se následně Nejvyšší soud přihlásil v řadě dalších rozhodnutí (srov. v tomto směru např. rozsudek ze dne 30. května 2001, sp. zn. 22 Cdo 2727/99, rozsudek ze dne 27. října 2005, sp. zn. 29 Odo 564/2005, nebo již zmiňované rozsudky sp. zn. 33 Odo 988/2004 a sp. zn. 23 Odo 1722/2006), přičemž stejný názor - pokud jde o účinky popření pravosti soukromé listiny - je zastáván také právní teorií (srov. např. JUDr. Jiří Spáčil: Hodnocení důkazu soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu, Ad Notam, č. 5, 2000, str. 93-98, prof. JUDr. Josef Macur, DrSc.: Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení, Právní rozhledy č. 2, 2001, str. 60-64, ze starší literatury pak např. Dr. Václav Hora: Učebnice civilního práva procesního, Nákladem spolku československých právníků, Všehrd, Praha 1947, str. 337 a násl.).

Zbývá tedy posoudit, zda jako správný ob stojí také závěr odvolacího soudu, podle kterého je nutné „s ohledem na speciální procesní úpravu směnečného řízení“ obsaženou v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř. otázku důkazního břemene pravosti směnky (pravosti podpisu dlužníka na směnce) posuzovat v porovnání s jinými soukromými listinami odlišně. Takový závěr však podle přesvědčení Nejvyššího soudu z citovaného ustanovení dovodit nelze.

Jakkoli je důkazní břemeno institutem procesního práva, okruh rozhodujících skutečností, které musí účastník v řízení tvrdit a následně též prokázat, je (jak bylo vysvětleno již výše) určován hypotézou hmotněprávní normy, která upravuje sporný právní poměr účastníků. V případě sporu o zaplacení vlastní směnky (jejím vystavcem) je proto z ustanovení § 75 a § 78 odst. 1 ve spojení s § 28 zákona č. [191/1950](#) Sb. (tedy z hmotněprávních norem, jež upravují sporný právní poměr účastníků takového řízení) nutné dovodit, že žalobce je povinen tvrdit, že žalovaný se podpisem listiny, která vykazuje všechny znaky vlastní směnky (tj. vystavením směnky), zavázal, že žalobci zaplatí žalovanou částku, dosud tak však neučinil. Z tohoto břemene tvrzení pak pro žalobce vyplývá - jde-li o prokázání tvrzení o vystavení vlastní směnky - rovněž břemeno důkazní.

Úprava zkráceného směnečného řízení provedená v ustanovení § 175 o. s. ř. z tohoto pohledu (tj. z hlediska pravidel určujících rozsah a nositele důkazního břemene ve sporu o zaplacení směnky) žádnou odchylku nestanoví, když nepřisuzuje směnce jinou důkazní sílu než kterékoliv jiné soukromé listině, nezakládá právní domněnku její pravosti, ani nemožňuje, aby důkazní břemeno v průběhu řízení „přešlo“ ze žalobce na žalovaného jen proto, že ve věci byl vydán směnečný platební rozkaz, tedy jinými slovy, že věc byla projednána a rozhodnuta (na místo sporného řízení) ve zkráceném rozkazním směnečném řízení (v obecné rovině k nemožnosti „přechodu“ důkazního břemene srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2003, sp. zn. 21 Cdo 1241/2003, jenž je veřejnosti k dispozici na internetových stránkách Nejvyššího soudu). Nelze si ostatně ani dost dobře představit, že závěr o tom, který z účastníků je povinen prokázat pravost předložené směnky (podpisu dlužníka na směnce), by mohl být závislý jen na tom, jaký procesní postup soud v dané věci zvolí.

Pro určení nositele důkazního břemene ohledně pravosti podpisu dlužníka na směnce proto není (nemůže být) významné, zda konkrétní věc bude projednána a rozhodnuta (směnečným platebním rozkazem) ve zkráceném směnečném řízení nebo zda ve věci bude rozhodnuto (rozsudkem) v „běžném“ sporném řízení. Způsob projednání věci se projeví (může projevit) pouze v tom, že otázkou pravosti podpisu dlužníka na směnce se v prvním z uvedených případů bude moci soud zabývat (s ohledem na zásadu koncentrace námitkového řízení) jen tehdy, pokud žalovaný pravost směnky (pravost svého podpisu na směnce) ve včas podaných námitkách zpochybní. Nastane-li taková situace, ztrácí závěr, který si soud předběžně (bez vyjádření žalovaného a bez provedení dokazování) před vydáním směnečného platebního rozkazu o pravosti předložené směnky učinil, pro

další průběh řízení (tj. pro výsledek námitkového řízení) jakýkoliv význam a soud rozhodující o důvodnosti vznesených námitek posoudí uvedenou otázku podle stejných pravidel jako v jiných sporných řízeních.

Konečně ve prospěch závěru, na kterém odvolací soud založil své rozhodnutí, nelze argumentovat ani tím, že důkazní břemeno k prokázání kauzálních námitek (tj. námitek majících původ v mimosměnečných vztazích účastníků) nese vždy žalovaný. Takový (jinak nepochybně správný) závěr je totiž odůvodněn nikoli zvláštní procesní úpravou směnečného řízení, ale povahou uplatněného (abstraktního a nesporného) směnečného nároku a tím, že kauzálními námitkami (viz koncepce břemene tvrzení a důkazního břemene popsána výše) se žalovaný brání proti povinnosti plnit existující směnečný závazek.

Závěr, podle kterého důkazní břemeno co do pravosti podpisu dlužníka na směnce tíží věřitele, který práva ze směnky uplatňuje, byl ostatně již zastáván také starší odbornou literaturou. Tak v díle František Rouček, Jednotný směnečný řád, Praha, 1941, str. 322, k výkladu ustanovení článku 69 nařízení č. 111/1941 Sb., kterým se vydává a zavádí jednotný směnečný řád, se uvádí, že nebudí-li směnka podezření, že se staly dodatečně změny obsahu, dokazuje věřitel jen pravost podpisu dlužníka, naproti tomu nějaké změny směnky, které se staly po podpisu, musel by dokazovat dlužník. Stejně pak též v díle Karol Kizlink a Ján Spišiak, Zmenkové právo podľa zákona č. 255/1941 Sl. z., na str. 382.

Lze tedy uzavřít, že popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení vlastní směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (pravosti podpisu žalovaného na směnce) na žalobci, který směnku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok.

Protože právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozsudek soudu prvního stupně podle § 243b odst. 2, věty za středníkem a odst. 3, věty druhé o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný. O náhradě nákladů řízení, včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 o. s. ř.).

Pro další fázi řízení považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že pouhá skutečnost, že závěr znaleckého posudku, jehož předmětem bylo posouzení pravosti podpisu žalovaného na sporné listině (zde na směnce), není kategorický (tj. znaleckým posudkem nebude zjištěno, zda se jedná o pravý podpis žalovaného), bez dalšího soudu neumožňuje přijmout závěr o tom, že žalobce jako předkladatel sporné listiny neunesl ohledně její pravosti důkazní břemeno. Nelze v této souvislosti pominout, že znalecký posudek je jen jedním z důkazních prostředků, kterými může být pravost sporné listiny prokázána, přičemž povinností soudu je - nabídně-li žalobce i jiné důkazy, které jsou obecně vzato způsobilé uvedenou skutečnost prokázat (např. výpověď svědků, kteří byli podpisu sporné listiny žalovaným přítomni nebo listiny, v nichž se žalovaný k podpisu doznává, popř. z nichž jiným způsobem tento závěr vyplývá, respektive jiné důkazy potvrzující existenci hlavní pohledávky a její zajištění směnkou) - tyto důkazy provést a v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů (srov. ustanovení § 132 o. s. ř.) je hodnotit jak jednotlivě, tak v jejich vzájemné souvislosti a přitom pečlivě přihlížet ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci. Teprve v situaci, kdy hodnocení provedených důkazů (s přihlédnutím ke všem skutečnostem, které vyšly v řízení najevo) soudem vyzní v závěr, že výsledek dokazování pravdivost skutkových tvrzení žalobce (o pravosti podpisu žalovaného) nepotvrdil, bude na místě rozhodnout pro neunesení důkazního břemena v neprospěch žalobce.

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)